

Sygn. akt I C 1547/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lutego 2019r.

Sąd Rejonowy w Kaliszu w I Wydziale Cywilnym, w składzie:

Przewodniczący: SSR Michał Włodarek

Protokolant: sekr. sąd. Anna Dulas

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 1 lutego 2019r. w K.

sprawy z powództwa **N. B. (PESEL (...))**

przeciwko pozwanemu **A. G. (PESEL (...))**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego A. G. na rzecz powoda N. B. kwotę 16.066,13zł (szesnaście tysięcy sześćdziesiąt sześć złotych 13/100) wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 16 lutego 2018r.,
2. umarza postępowanie, co do kwoty 10.000,00zł (dziesięć tysięcy złotych 00/100),
3. oddala powództwo w pozostałej części,
4. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Kaliszu tytułem części nieuiszczonych wydatków:
  - a. od powoda N. B. kwotę 793,83zł (siedemset dziewięćdziesiąt trzy złote 83/100),
  - b. od pozwanego A. G. kwotę 868,32zł (osiemset sześćdziesiąt osiem złotych 32/100),
5. zasądza od pozwanego A. G. na rzecz powoda N. B. kwotę 282,01zł (dwieście osiemdziesiąt dwa złote 01/100) tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 1547/18

UZASADNIENIE

W dniu 5 kwietnia 2018r. powód N. B. skierował w stosunku do pozwanego A. G. żądanie zasądzenia kwoty pieniężnej w wysokości 40.000zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 16 lutego 2018r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu tego kwalifikowanego pisma procesowego powód wskazał, iż dochodzona kwota stanowi roszczenie w stosunku do pozwanego o należny mu zachówek. Jednocześnie podniósł, iż w skład majątku K. R. – babci stron, zmarłej w dniu 7 czerwca 2013r., po której spadek w całości, na podstawie ustawy nabyła matka powoda – H. B. wchodziła nieruchomości lokalowa przy ul. (...) w K.. Lokal ten stanowił jedyny składnik majątkowy w/w K. R. przed śmiercią rozporządziła tą nieruchomością poprzez darowiznę w dniu 30 września 2011r. na rzecz pozwanego. Wartość przedmiotu darowizny powód oznaczył na kwotę 185.000zł. W momencie otwarcia spadku po w/w w skład majątku spadkowego nie wchodziły żadne aktywa, a jedynie pasywa na rzecz Banku (...) S.A. z/s we W. w łącznej wysokości 24.878,05zł.

W odpowiedzi na pozew pozwany A. G. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na jego rzecz kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu tego kwalifikowanego pisma procesowego pozwany zakwestionował roszczenie powoda, co do zasady, jak i wysokości, zakwestionował wartość przedmiotu darowizny, a ponadto odwołał się do treści art. 5 kc, jako podstawy obniżenia należnego powodowi zachowku.

Na rozprawie w dniu 1 lutego 2019r. powód ograniczył żądanie o kwotę 10.000zł i w tym zakresie cofnął powództwo bez zrzeczenia się roszczenia. Pozwany w powyższym terminie złożył oświadczenie o wyrażeniu zgody na cofnięcie powództwa.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny.

K. R. była matką H. B. i G. G. oraz babcią powoda N. B. i pozwanego A. G..

W/w zmarła w dniu 7 czerwca 2013r.

K. R. chorowała przed śmiercią. Powód i pozwany oraz ich matki udzielali pomocy K. R..

(zeznania świadka D. S. k. 129v-130 00:22:08-00:35:50, zeznania świadka K. K. k. 130 00:35:50-00:45:49, zeznania świadka S. B. k. 130-130v 00:45:49-00:54:47, zeznania świadka J. P. k. 130v-131 00:54:47-01:13:33, zeznania świadka E. K. k. 131v 01:38:33-01:50:15, zeznania świadka M. I. k. 131v-132 01:50:15-02:06:16, przesłuchanie powoda N. B. k. 129-129v 00:05:39-00:11:24, k. 239v 00:14:38-00:24:00, przesłuchanie pozwanego A. G. k. 129v 00:11:24-00:17:28 239v-240 00:24:00-00:41:55)

Spadkobierczyniami ustawowymi K. R. były H. B. i G. G..

G. G. odrzuciła spadek po K. R..

Postanowieniem z dnia 11 czerwca 2015r. Sąd Rejonowy w Kaliszu w sprawie o sygn. akt I Ns 1339/15 stwierdził, iż spadek po H. B. zmarłej w dniu 15 kwietnia 2015r. na podstawie testamentu, nabył w całości syn N. B..

Postanowieniem z dnia 15 września 2017r. Sąd Rejonowy w Kaliszu w sprawie o sygn. akt I Ns 1500/14 stwierdził, iż spadek po K. R. zmarłej w dniu 7 czerwca 2013r. na podstawie ustawy, nabyła w całości córka H. B..

(postanowienie I Ns 1500/14 k. 9, 39, postanowienie I Ns 1339/15 k. 10, 40)

W dniu 9 marca 2011r. K. R. zawarła z Miastem K. umowę nr Rep. A 2. (...) ustanowienia odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...) składającego się z 2 pokoi, kuchni, łazienki i przedpokoju o łącznej powierzchni użytkowej 35,20m² wraz z przynależnym do niego udziałem wynoszącym (...) w częściach wspólnych budynku i jego urządzeniach, które nie służą do wyłącznego użytku właścicieli poszczególnych lokali oraz umowę sprzedaży tego lokalu mieszkalnego i oddania ułamkowej części w prawie wieczystego użytkowania gruntu.

Powyższa czynność prawna poprzedzona była rokowaniami, co do ustalenia ceny nieruchomości, którą oznaczono na kwotę 87.200zł. Przy zastosowaniu bonifikaty 90% cena sprzedaży ustalono na kwotę 8.804,36zł. Kwota wykupu została zapłacona przez G. G..

Dla nieruchomości założono księgę wieczystą Kw (...).

(protokół rokowań k. 67-71, umowa Rep. A 2. (...) k. 74-77, odpis KW (...) k. 11, 12-20, 41-49, 78, lista transakcji k. 97-99, potwierdzenie transakcji k. 100, zeznania świadka G. G. k. 131-131v 01:13:33-01:38:33, zeznania świadka M. G. k. 132-132v 02:06:16-02:32:12, przesłuchanie pozwanego A. G. k. 129v 00:11:24-00:17:28 239v-240 00:24:00-00:41:55)

W dniu 30 września 2011r. K. R. zawarła z pozwanym A. G. umowę darowizny Rep. A 9. (...) opisaną wyżej nieruchomości lokalowej.

Wartość przedmiotu darowizny oznaczono na kwotę 87.200zł.

(umowa Rep. A 9. (...) k. 72-73)

W dacie otwarcia spadku K. R. posiadała nieuregulowane zobowiązania w stosunku do Banku (...) S.A. z/s we W., i tak na dzień 7 czerwca 2013r., z tytułu umowy kredytowej na kwotę 21.916,45zł oraz z tytułu umowy o kredyt gotówkowy nr (...) na kwotę 2.961,60zł. Łączna wartość niezapłaconych zaległości wynosiła 24.878,05zł. W/w nie posiadała innych składników majątkowych ani wierzytelności. Jedynym majątkiem w/w był przedmiotowy lokal mieszkalny, który przekazała pozwanemu.

(zaświadczenie banku k. 21, 50, zeznania świadka G. G. k. 131-131v 01:13:33-01:38:33, przesłuchanie powoda N. B. k. 129-129v 00:05:39-00:11:24, k. 239v 00:14:38-00:24:00, przesłuchanie pozwanego A. G. k. 129v 00:11:24-00:17:28 239v-240 00:24:00-00:41:55)

Pozwany zamieszkiwał przedmiotową nieruchomość początkowo od 2002r., a nieprzerwanie do chwili obecnej przebywa w niej od 2009r. Przez czas posiadania przedmiotowej nieruchomości, a także w czasie sprzed darowizny z dnia 30 września 2011r. pozwany dokonywał nakładów na lokal mieszkalny, które wpływały na polepszenie jego standardu i wartości.

(rachunki k. 51-67, zdjęcia k. 79-96, lista transakcji k. 101-104, 105, 106, 108, 110-112, potwierdzenie transakcji k. 107, 109, zeznania świadka G. G. k. 131-131v 01:13:33-01:38:33, zeznania świadka M. G. k. 132-132v 02:06:16-02:32:12, przesłuchanie pozwanego A. G. k. 129v 00:11:24-00:17:28 239v-240 00:24:00-00:41:55)

Wartość lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...) według stanu na dzień 11 września 2018r. wynosi 113.442,56zł.

Wartość w/w nieruchomości według stanu na dzień 30 września 2011r. wynosiła 86.280,48zł.

Wartość w/w nieruchomości według stanu przed nakładami (przed remontem z 2009r.) wynosiła 79.050,05zł.

Wartość nakładów poczynionych na w/w nieruchomość w okresie od 2002r. do 2018r. wyniosła 34.000zł. W okresie od dnia dokonania darowizny, tj. od 30 września 2011r. do chwili obecnej wartość rynkowa nakładów wyniosła 27.000zł.

Rodzaj i charakter nakładów poczynionych przez pozwanego na nieruchomości przy uwzględnieniu stanu nieruchomości sprzed ich dokonywania spowodowały wzrost wartości nieruchomości.

Użytkowanie nieruchomości przez pozwanego po dokonaniu nakładów, czasookres korzystania, miał wpływ na zużycie nakładów.

Wartość nakładów dokonanych przed datą darowizny uległa całkowitemu zużyciu, natomiast wartość nakładów dokonanych po dacie darowizny (po 2011r.) spadła o 10%, tj. o ok. 2.700zł.

(opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości k. 147-198, 222-226, wydruki ofert k. 208-216, kopia artykułu prasowego k. 235)

Powód N. B. od dnia 30 listopada 2009r. był najemcą lokalu mieszkalnego położonego w K. przy ul. (...) o pow. 39,90m², a od dnia 7 listopada 2011r. korzysta z lokalu mieszkalnego nr (...) położonego w K. przy ul. (...) o pow. 47,50m².

(umowa najmu k. 124-125, protokół zdawczo – odbiorczy k. 126, kartotek rozliczenia k. 127)

W dniu 7 lutego 2018r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 40.000zł w terminie 7 dni od dnia doręczenia pisma. Pozwany, pomimo odebrania wezwania w dniu 8 lutego 2018r., odmówił zapłaty żądanej należności.

(wezwanie do zapłaty k. 22-24, pismo pozwanego k. 25, odpowiedź na pismo w sprawie k. 26-27)

Sąd uznał za przydatne do ustalenia stanu faktycznego opinią główną i uzupełniającą sporządzone przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości albowiem są one pełne, jasne, zrozumiałe, wyczerpujące i kompleksowe oraz wewnętrznie spójne. Biegła w poszczególnych opiniach udzieliła odpowiedzi na wszystkie postawione w tezie dowodowej pytania, sformułowania zawarte w treści każdej z opinii pozwalają na zrozumienie wyrażonych w nich ocen i poglądów oraz sposobu dochodzenia do nich, a ponadto biegła przedstawiła metodę badawczą, materiał badawczy, na którym się oparła. Wnioski końcowe każdej z opinii są zwięzłe i precyzyjne, a ponadto wnioski tych opinii są logiczne i znajdują oparcie w przeprowadzonych przez biegłego badaniach i nie budzą zastrzeżeń, co do ich trafności w porównaniu z podanym w opinii materiałem badawczym.

Ponadto biegła w sposób fachowy i rzeczowy ustosunkowała się również do wszystkich zarzutów skierowanych w stosunku do opinii wypowiadając się szczegółowo w obszarze każdego zastrzeżenia odwołując się przy tym do dokumentarnego materiału dowodowego oraz reguł postępowania przy sporządzaniu takiego typu operatów.

Za wiarygodne należało uznać zaliczone w poczet materiału dowodowego dokumenty zgromadzone w postępowaniu albowiem zostały one sporządzone przez uprawnione organy w ramach przysługujących im kompetencji, w sposób rzetelny i fachowy. Ich prawdziwość i autentyczność nie wzbudziła w ocenie Sądu wątpliwości.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje.

Powództwo podlegało uwzględnieniu w części.

Prawo spadkowe zapewnia członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, zaliczonym do kręgu uprawnionych do zachowku, uzyskanie określonej korzyści ze spadku niezależnie od woli spadkodawcy, tj. choćby spadkodawca pozbawił ich tej korzyści przez rozrządzenia testamentowe lub dokonane darowizny.

Zgodnie z art. 991 § 1 kc uprawnionymi do zachowku są zstępni, małżonek oraz rodzice spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy.

Według tego przepisu uprawnionym do zachowku należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś sytuacjach – połowa wartości tego udziału. I to właśnie, co się uprawnionemu w myśl tego przepisu należy, stanowi zachówek, którego nie może on być pozbawiony wolą spadkodawcy, chyba że występują przesłanki do wydziedziczenia (art. 1008 – 1010 kc). W razie wydziedziczenia zstępnego jego zstępni są uprawnieni do zachowku, chociażby przeżył on spadkodawcę (art. 1011 kc).

W celu obliczenia zachowku należy najpierw określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Wyjść trzeba tutaj od ustalenia udziału, w jakim uprawniony byłby powołany do spadku z ustawy, przy czym przy operacji tej, zgodnie z art. 992 kc, uwzględnia się także spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili, natomiast nie uwzględnia się spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo zostali wydziedziczeni. Następnie udział ten mnoży się, stosownie do art. 991 § 1 kc, przez 2/3, jeżeli uprawniony do zachowku jest trwale niezdolny do pracy lub małoletni, a w pozostałych sytuacjach – przez 1/2. Otrzymany wynik to właśnie udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku (art. 993 – 995 kc). Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili

otwarcia spadku i cen z chwili orzekania o zachowku (por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasadę prawną – z dnia 26 marca 1985r. w sprawie o sygn. akt III CZP 75/84, opubl. OSP 1988, nr 2, poz. 27), a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, dla ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to czy były one uczynione na rzecz spadkobierców, uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku (art. 995 kc). Pewne jednak darowizny zostały wyłączone od doliczania, w szczególności drobne, zwyczajowo przyjęte, oraz dokonane dawniej niż przed dziesięciu laty, licząc od otwarcia spadku, na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku (art. 994 § 1 kc).

Zamyka obliczanie zachowku operacja mnożenia substratu zachowku przez udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Jej wynik wyraża wysokość należnego zachowku.

Uprawniony należny mu zachówek, obliczony w powyższy sposób, może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny (art. 991 § 2 kc). Gdy jednak to nie nastąpi, przysługuje mu – w myśl powołanego przepisu – przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia (roszczenie o zachówek).

Stąd jednoznaczny wniosek, że o powstaniu na rzecz uprawnionego do zachowku roszczenia przeciwko spadkobiercy o pokrycie lub uzupełnienie w pieniądzu zachowku rozstrzyga tylko to, czy otrzymał on w całości należny mu zachówek w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Jeżeli otrzymał, roszczenie o zachówek nie przysługuje mu. Jeżeli natomiast nie otrzymał, roszczenie o zachówek przysługuje mu, choćby został powołany do spadku, nawet z ustawy, i choćby współspadkobierca – adresat jego roszczenia sam też był uprawniony do zachowku. Powyższy wniosek znajduje potwierdzenie w przepisach art. 999 i 1005 § 1 kc, regulujących sytuacje, w których spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku. Zrozumiałe, że odpowiedzialność spadkobiercy obowiązanej do zapłaty zachowku, który sam jest uprawniony do zachowku, ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek.

Jeżeli uprawniony nie może otrzymać od spadkobiercy należnego mu zachowku, może żądać od osoby, która otrzymała od spadkodawcy darowiznę doliczoną do spadku, sumy pieniężnej potrzebnej do uzupełnienia zachowku. Jednakże obdarowany jest obowiązany do zapłaty powyższej sumy tylko w granicach wzbogacenia będącego skutkiem darowizny. Jeżeli obdarowany sam jest uprawniony do zachowku, ponosi odpowiedzialność względem innych uprawnionych do zachowku tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek. Obdarowany może zwolnić się od obowiązku zapłaty sumy potrzebnej do uzupełnienia zachowku przez wydanie przedmiotu darowizny (art. 1000 kc) – por. wyrok SN z dnia 14 marca 2008r. w sprawie o sygn. akt IV CSK 509/07, opubl. Legalis, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2004r. w sprawie o sygn. akt II CK 444/02, opubl. Legalis.

Konstatując ustalenie wysokości zachowku składa się z kilku etapów. Po pierwsze, należy określić ułamek stanowiący podstawę do obliczania zachowku. Po drugie, ustala się tzw. substrat zachowku, na który składa się stan czysty spadku wraz z doliczonymi darowiznami. Po trzecie, mnoży się substrat zachowku przez ułamek, który wyraża udział stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. Wynik mnożenia stanowi zachówek.

Sąd samodzielnie ustala skład i wartość spadku dla potrzeb ustalenia zachowku.

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1985r. w sprawie o sygn. akt III CZP 75/84, opubl. OSN 1985, Nr 10, poz. 147 – obliczanie zachowku następuje na podstawie wartości spadku ustalonej według cen z daty orzekania o roszczeniach z tego tytułu. Stanowisko to zostało potwierdzone w licznych orzeczeniach (np. uchwała SN z dnia 7 maja 1985r. w sprawie o sygn. akt III CZP 69/84, opubl. OSN 1986, Nr 3, poz. 24, wyrok SN z dnia 25 maja 2005r. w sprawie o sygn. akt I CK 765/04, opubl. Legalis, wyrok SN z dnia 4 lipca 2012r. w sprawie o sygn. akt I CSK 599/11, opubl. Legalis, wyrok SN z dnia 13 czerwca 2013r. w sprawie o sygn. akt V CSK 385/12, opubl. Legalis, wyrok SN z dnia 6 marca 2014r. w sprawie o sygn. akt V CSK 209/13, opubl. Legalis).

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2008r. w sprawie o sygn. akt IV CSK 509/07, opubl. MoP 2009, Nr 9, s. 510 punktem odniesienia przy obliczaniu stanu czynnego spadku dla potrzeb obliczenia wysokości należnego zachowku może być jedynie chwila otwarcia spadku będąca chwilą śmierci spadkodawcy (art. 922 § 1, art. 924 i 925 kc).

Wartość spadku w celu określenia zachowku ustala się według cen z chwili orzekania o zachowku – por. wyrok SN z dnia 25 maja 2005r. w sprawie o sygn. akt I CK 765/04, opubl. Legalis, uchwała SN z dnia 26 marca 1985r. w sprawie o sygn. akt III CZP 75/84, opubl. Legalis.

Dla ustalenia wartości spadku miarodajne są ceny rynkowe (tak np. wyrok SN z dnia 23 maja 2013r. w sprawie o sygn. akt I CSK 701/12, opubl. Legalis).

Na zachówek uprawnionego należy zaliczyć wartość otrzymanych przez niego oraz – jeśli jest dalszym zstępnym spadkodawcy – jego wstępnych: darowizn, a także przeznaczonych zapisów i czystą wartość odziedziczonego spadku.

Istotną dla określenia stanu przedmiotu darowizny, według art. 995 § 1 kc jest jedynie chwila dokonania darowizny – por. wyrok SN z dnia 13 czerwca 2013r. w sprawie o sygn. akt V CK 385/12, opubl. Legalis.

Jeżeli spadkodawca dokonał darowizny wyczerpującej cały spadek, uprawniony do zachowku może dochodzić od obdarowanego roszczenia o zachówek w granicach określonych w art. 1000 kc – por. wyrok SN z dnia 30 stycznia 2008r. w sprawie o sygn. akt III CSK 255/07, opubl. Legalis.

Roszczenie o zachówek jest dziedziczne według szczególnych reguł (art. 1002 kc).

W razie nadużycia roszczenia o zachówek, jego wysokość może być wyjątkowo obniżona na podstawie art. 5 kc (por. orz. SN z dnia 11 listopada 1954r. w sprawie o sygn. akt I CR 1573/54, opubl. OSN 1955, Nr 3, poz. 63; uchwała SN z dnia 19 maja 1981r. w sprawie o sygn. akt III CZP 18/81, opubl. OSN 1981, Nr 12, poz. 228, wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2004r. w sprawie o sygn. akt IV CK 215/03, opubl. Biul. SN 2004, Nr 11, wyrok SA w Białymstoku z dnia 31 marca 2011r. w sprawie o sygn. akt I ACa 99/11, opubl. OSAB 2011, Nr 1, s. 21).

W orzecznictwie powszechnie przyjmuje się, że ocena sądu, czy żądanie zapłaty sumy odpowiadającej wysokości zachowku stanowi nadużycie prawa podmiotowego nie powinna pomijać, iż prawo do zachowku przysługujące uprawnionemu ze względu na bardzo bliski stosunek rodzinny między nim a spadkodawcą służy urzeczywistnieniu obowiązków moralnych, jakie spadkodawca ma względem swoich najbliższych oraz realizacji zasady, iż nikt nie może na wypadek swojej śmierci rozporządzić swoim majątkiem zupełnie dowolnie, z pominięciem swoich najbliższych (por. wyrok SN z dnia 7 kwietnia 2004r. w sprawie o sygn. akt IV CK 215/03, opubl. Legalis).

Przy podejmowaniu oceny o nadużyciu prawa żądania zapłaty sumy pieniężnej odpowiadającej wysokości zachowku należy zachować szczególną ostrożność, która nie może opierać się jedynie na ogólnym odwołaniu się do klauzuli generalnej zasad współżycia. Sprzeczność z zasadami współżycia społecznego zachodzi tylko wówczas, gdy w świetle reguł lub wartości moralnych powszechnie społecznie akceptowanych żądanie zapłaty należności z tytułu zachowku musi być ocenione negatywnie. Z uwagi na charakter zachowku obniżenie go na podstawie art. 5 kc musi sankcjonować wyłącznie rażące przypadki nadużycia tego prawa – por. wyrok SN z dnia 14 marca 2018r. w sprawie o sygn. akt II CSK 276/17, opubl. Legalis.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy należy stwierdzić, iż podstawę do obliczenia zachowku należnego powodowi od pozwanego stanowi udział spadkowy uprawnionego powoda w rozmiarze $\frac{1}{4}$.

Powyzsza wielkość ułamka stanowiącego podstawę do obliczania zachowku wynika z tego, iż K. R. w dacie śmierci, w dniu 7 czerwca 2013r., była wdową i posiadała 2 córki G. G. i H. B.. G. G. odrzuciła spadek po K. R., co spowodowało, że H. B. należał się zachówek po matce w wysokości $\frac{1}{2}$ udziału spadkowego, który by jej przysługiwał przy dziedziczeniu

ustawowym. Zatem udział spadkowy uprawnionego do zachowku powoda, który jest spadkobiercą H. B. wynosi połowę wartości tego udziału, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, czyli $\frac{1}{4}$.

Następnie trzeba wskazać, iż substrat zachowku, na który składa się stan czysty spadku wraz z doliczonymi darowiznami wynosi 64.264,51zł.

W momencie otwarcia spadku K. R. nie posiadała aktywów, natomiast posiadała pasywa wynikające z zobowiązań kredytowych na łączną kwotę 24.878,05zł. Należy mieć przy tym na względzie wartość darowanego lokalu mieszkalnego, który według obecnego stanu wynosi 113.442,56zł. Kwota ta podlega pomniejszeniu o wartość nakładów pozwanego na nieruchomości od momentu darowizny w wysokości 27.000zł i ich amortyzacji na poziomie 2.700zł, a następnie o wysokość pasywów majątku spadkowego 24.878,05zł. Biorąc to pod uwagę substrat zachowku stanowi różnicę tych wartości i wysokości pasywów masy spadkowej, tj. 113.442,56zł – 24.300zł – 24.878,05zł, przy czym wartość przedmiotu darowizny, na dzień 30 września 2011r. wynosiła 86.280,48zł.

Zachówek należny powodowi wynosi więc 16.066,13zł, co stanowi wynik iloczynu substratu zachowku i ułamku udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczenia zachowku, tj. 64.261,51zł x $\frac{1}{4}$.

O roszczeniu ubocznym orzeczono w oparciu o treść art. 481 § 1 i 2 - 2⁴ kc.

Zobowiązanie do zapłaty kwoty potrzebnej do pokrycia czy uzupełnienia zachowku jest roszczeniem bezterminowym, którego termin wymagalności ustala się w oparciu o art. 455 kc. W konsekwencji dłużnik pozostaje w opóźnieniu i jest zobowiązany do zapłaty odsetek od chwili wymagalności, tj. chwili ustalonej w wezwaniu do zapłaty por. postanowienie SN z dnia 9 maja 2018r. w sprawie o sygn. akt III CSK 359/17, opubl. Legalis, postanowienie SN z dnia 5 kwietnia 2018r. w sprawie o sygn. akt II CSK 85/18, opubl. Legalis, Kodeks cywilny. Komentarz. red. dr hab. Konrad Osajda. Legalis 2018.

W tym miejscu należy wskazać, iż niezasadne jest żądanie pozwanego nieuwzględnienia roszczenia powoda o zachówek i obniżenia jego wysokości w oparciu o treść art. 5 kc.

Obowiązek przedstawienia dowodów spoczywa na stronach (art. 232 kpc), a ciężar udowodnienia faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 kpc) spoczywa na stronie, która z faktów tych wywodzi skutki prawne (art. 6 kc).

Pozwany nie sprostał temu obowiązkowi albowiem nadużycie prawa podmiotowego traktuje się jako zachowanie rażące i nieakceptowane, gdyż klauzula generalna zawarta w art. 5 kc zawiera odesłanie do zasad słuszności, dobrej wiary w sensie obiektywnym, zasad uczciwości obowiązującej w stosunkach cywilnoprawnych i zasady lojalności, czego pozwany nie wykazał w zachowaniu powoda będącemu uprawnionym do zachowku i występującego z roszczeniem o zachówek.

Instytucja ciężaru dowodu nie ma jednorodnego charakteru, skoro odnosi się do niej zarówno art. 6 kc jak i art. 232 kpc. Przepis prawa materialnego określa na czyje ryzyko idzie nieudowodnienie określonego faktu. Z kolei art. 232 kpc stanowi procesowe narzędzie za pomocą, którego strony mogą osiągnąć skutek w postaci udowodnienia dla nich korzystnych faktów istotnych z punktu widzenia dochodzonego roszczenia w znaczeniu materialnoprawnym. Art. 6 kc zawiera więc normę decyzyjną, pozwalającą ocenić wyniki przeprowadzonego postępowania dowodowego.

Istota ciężaru gromadzenia materiału dowodowego sprowadza się do ryzyka poniesienia przez stronę ujemnych konsekwencji braku wywiązania się z powinności przedstawienia dowodów. Skutkiem braku wykazania przez stronę prawdziwości twierdzeń o faktach istotnych dla sprawy jest tylko to, że twierdzenia takie zasadniczo nie będą mogły leżeć u podstaw sądowego rozstrzygnięcia. Strona, która nie udowodni przytoczonych twierdzeń, utraci korzyści, jakie uzyskalaby aktywnym działaniem (por. wyrok s. apel w Białymstoku z dnia 28 sierpnia 2014r. w sprawie o sygn. akt I ACa 286/14, opubl. LEX nr 1511625). Dobór dowodów należy do strony, to ona powinna wskazywać wyłącznie takie, które są dopuszczalne i wiarygodne. Rzeczą Sądu nie jest zarządzenie dochodzeń w celu uzupełnienia lub

wyjaśnienia twierdzeń stron i wykrycia środków dowodowych pozwalających na ich udowodnienie ani też sąd nie jest zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia spraw.

O częściowym umorzeniu postępowania orzeczono na podstawie art. 355 § 1 kpc w zw. z art. 203 § 1 i 4 kpc.

O kosztach procesu, w tym kosztach zastępstwa procesowego orzeczono na podstawie art. 108 § 1 kpc w zw. z art. 98 § 1 i 3 kpc i art. 100 kpc i w zw. z § 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2018.265 – j.t.) oraz w oparciu o treść art. 13 ust. 1 i art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2018.300 – j.t. ze zm.) i art. 1 ust. 1 pkt 2 i art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2006r. o opłacie skarbowej (Dz. U. 2018.1044– j.t. ze zm.) – por. uchwała SN z dnia 9 czerwca 2017r. w sprawie o sygn. akt III CZP 118/16, opubl. Legalis, postanowienie SN z dnia 7 marca 2013r. w sprawie o sygn. akt IV CZ 8/13, opubl. Legalis.